

Socialdepartementet

103 33 STOCKHOLM

Yttrande över betänkandet Sanktionsavgifter på trygghetsområdet (SOU 2011:3)

Socialdepartementet dnr: S2011/942/SF

Förslaget om sanktionsavgifter

Pensionsmyndigheten avstyrker förslaget om sanktionsavgifter eftersom kostnaderna för administrationen av sådan avgifter inte står i rimlig proportion till de förväntade avgifter som kan inflyta. Utredningens argument att en sanktionsavgift kan ha en preventiv effekt är inte tillräckligt starkt för att – trots de betydande administrativa kostnaderna – införa ett system med sanktionsavgifter.

Utredningen har redovisat (sid. 242) omfattningen av felaktiga beslut i pensionsärenden 2009. Denna redovisning avser dock både återkrav där felet förorsakats av pensionären och där felet förorsakats av Pensionsmyndigheten. Eftersom sanktionsavgifter givetvis inte kan beslutas i de fall myndigheten förorsakat felet ger inte denna redovisning stöd för den förväntade effekten om sanktionsavgifter trots allt införs. Som framgår av utredningens betänkande (noten sid. 243) bedöms endast en mindre del av återkravsärendena bli aktuella för beslut om sanktionsavgifter.

Under hela 2010 beslutade Pensionsmyndigheten om återkrav av felaktigt utbetald förmån, där felet förorsakats av pensionären, i sammanlagt 1 404 ärenden. Av dessa utgjorde ärenden om bostadstillägg till pensionärer den största andelen (1 117 ärenden). Det felaktiga beloppets storlek uppgick i medeltal till 5 302 kr (i ärenden om bostadstillägg 4 454 kr). Den vanligaste orsaken till den felaktiga utbetalningen var att pensionären inte anmält flyttning eller inte uppgett förändringar av tjänstepensionen.

Som framgår nedan har Pensionsmyndigheten vidtagit olika åtgärder för att öka kvalitén i handläggningen, bl.a. genom att uppgifter från Skatteverket och olika tjänstepensionsbolag kommer att elektroniskt överföras till myndigheten vid ärendehandläggningen. Dessa åtgärder kommer att bidra till att antalet återkrav kommer att reducera antalet återkrav väsentligt när det gäller bostadstillägg.

Pensionsmyndigheten gör den bedömningen att sanktionsavgifter inom pensionsområdet skulle få begränsad ekonomisk betydelse för staten. Detta har också konstaterats i betänkandet, men utredningen menar att sanktionsavgifter på sikt kan innebära att avgifterna fyller en preventiv funktion och att andelen felaktiga uppgifter därmed skulle minska. Pensionsmyndigheten delar inte denna bedömning då många av pensionärerna, med hänsyn till det komplicerade regelverket torde ha lämnat felaktiga uppgifter av oförstånd och inte i syfte att erhålla en högre ersättning än vad man har rätt till. Många av dessa pensionärer torde av den anledningen befrias från sanktionsavgifter enligt 6 § i lagförslaget.

2011-09-12

Dnr/Ref. VER 2011-213

I dag har ca 380 000 personer bostadstillägg. Av dessa är ca 131 000 över 80 år. Många av dessa har svårt att sätta sig in i det komplicerade regelverket för bostadstillägget och att fylla i ansökningsblanketten utan hjälp från någon. Det är därför mycket vanligt att många av de äldre pensionärerna får hjälp av någon anhörig med ansökningsförfarandet. I en sådan situation kan det upplevas som mindre tillfredsställande att besluta om sanktionsavgifter eftersom pensionären litat på att den anhörige fyllt i ansökningsblanketten korrekt.

Vid bedömning av om en sanktionsavgift ska utdömas kan det alltså bli fråga om många svåra avvägningar i det enskilda fallet. Man kan också räkna med att många ärenden, som prövas enligt den föreslagna lagen, på grund av att det finns särskilda skäl att medge befrielse från sanktionsavgiften.

Det torde också bli vanligt med att ett beslut om sanktionsavgift kan komma att överklagas till förvaltningsrätten. Om man utgår från medelbeloppet på ca 5 000 kr skulle sanktionsavgiften bli ca 1 000 kr i ett enskilt ärende. De administrativa kostnaderna enbart hos Pensionsmyndigheten torde överstiga detta belopp och om ärendet sedan överklagas och ska prövas av en förvaltningsrätt överstiger de administrativa kostnaderna sanktionsavgiftens storlek.

Pensionsmyndigheten vill betona vikten av att beslut i olika trygghetsområden blir korrekta och att undvika att en förmån betalas ut med för högt belopp. Enligt myndighetens uppfattning kommer dock inte sanktionsavgifter att få den preventiva effekt som utredningen anger. I stället bör åtgärderna inriktas på att förebygga felaktigheter. Pensionsmyndigheten har därför påbörjat ett omfattande arbete att minimera antalet felaktiga beslut när det gäller bostadstillägg. Arbetet syftar också till att på ett tidigare stadium upptäcka felaktigheter.

Bland de åtgärder som kommer att genomföras under de närmaste månaderna märks automatisk överföring av uppgifter från tjänstepensionsbolagen till Pensionsmyndigheten (omkring 60 procent av pensionärer med bostadstillägg har någon form av tjänstepension). Vidare kommer informationsutbytet med Skatteverket att utökas så att Pensionsmyndigheten kommer att få tillgång till samtliga uppgifter från deklARATIONERNA. Dessutom kommer ansökningsförfarandet att förändras så att en större tonvikt läggs vid att handlingar om den sökandens ekonomiska förhållanden alltid ska styrkas med relevanta handlingar.

Pensionsmyndigheten har till regeringen lämnat in förslag till lagändring som möjliggör att beslut om bostadstillägg gäller tills vidare samtidigt som en utökad efterkontroll av dessa ärenden införs. En sådan lagändring bedöms bidra till att ytterligare minska antalet felaktiga utbetalningar.

Genom dessa åtgärder kommer kvalitén i handläggningen av bostadstillägg, som utgör den största andelen återkravsärenden, minska betydligt, varför behovet av en sanktionsavgift också minskar.

Synpunkter på lagförslaget

Om sanktionsavgifter på trygghetsområdet ändå kommer att införas enligt utredningens förslag har Pensionsmyndigheten följande synpunkter på förslaget.

4 §

Av punkten två framgår att sanktionsavgift inte får påföras om den oriktiga uppgiften eller underlåtenheten upptäckts vid en sådan kontroll som normalt sett sker före utbetalning av förmånen.

2011-09-12

Dnr/Ref. VER 2011-213

Frågetecknen kan resas om vad en normal kontroll innan utbetalning består av. Det riskerar att regeln tillämpas olika. Pensionsmyndigheten förordar därför i stället en bestämmelse med följande innebörd. Sanktionsavgift får inte påföras om den oriktiga uppgiften eller underlåtenheten upptäcks med hjälp av kontrollmaterial som finns tillgängligt hos myndigheten och som rutinemässigt används vid kontrollen innan utbetalning av förmånen ska ske.

12 §

Enligt 12 § får den som påförs en sanktionsavgift enligt denna lag överklaga beslutet till allmän förvaltningsdomstol inom tre veckor från den dag då han eller hon fick del av beslutet. För förmåner som beslutas av Pensionsmyndigheten gäller att detta, efter omprövning, kan överklagas inom två månader.

Vid en jämförelse med regleringen för skattetillägg så beslutas ofta om skattetillägg och den taxering, mervärdesskatteperiod etc. som skattetillägget grundar sig på i samma beslut. Så torde även ske vad gäller beslut om förmåner och påförande av sanktionsavgift. Att i dessa fall ha olika tidpunkter för överklagande framstår som svårförståeligt och svårhanterligt.

Pensionsmyndigheten förordar därför att överklagan av ett beslut om sanktionsavgift överklagas i den ordning som gäller för den förmån som sanktionsavgiften beräknas på. Pensionsmyndigheten har tidigare anfört att det också för socialförsäkringsmål bör vara en överklagandetid på tre veckor istället för den nuvarande gränsen på två månader.

Vad gäller begäran om omprövning hänvisar utredningen till 27 § förvaltningslagen och att något behov av särreglering därför inte behövs. För tydlighets skull förordar dock Pensionsmyndigheten att det införs en paragraf om omprövning och att omprövning sker i den ordning som gäller för den förmån som sanktionsavgiften beräknas på.

Kostnadsberäkningarna

Om utredningens förslag genomförs uppkommer ekonomiska och administrativa konsekvenser för Pensionsmyndigheten (sid. 244 f). Det är därför angeläget att myndigheten tillförs särskilda medel för att kunna genomföra förslagen.

Detta yttrande har beslutats av generaldirektören Katrin Westling Palm efter föredragning av produktutvecklare Stig-Åke Petersson. I den slutliga handläggningen av ärendet har även chefsjuristen Thomas Norling och avdelningschefen Ole Settergren deltagit.

Katrin Westling Palm

Stig-Åke Petersson